

ชื่อเรื่อง	ระยะเวลาการรอคอยการรับบริการการฉายรังสีในเขตบริการสุขภาพที่ 1
Title	Waiting period to receive radiation for patients in Health service provider board office 1
ชื่อผู้เขียน	บุรินทร์ วงศ์แก้ว (สบ. สาธารณสุข), พชยา ภัคจิรสกุล (วท.บ. สาธารณสุข), วันนิสา ชันทิพย์ (วท.บ.)

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลมะเร็งลำปางได้รับส่งต่อผู้ป่วยมะเร็งรายใหม่ที่ได้รับการรักษาด้วยรังสีรักษาทั้งในเขตและนอกเขตบริการสุขภาพที่ 1 ตามเกณฑ์การติดตามและประเมินผลคุณภาพการรักษาโรคมะเร็งด้วยรังสีรักษาตามแผนพัฒนาระบบสุขภาพ (Service Plan) ปี 2558 ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้กำหนดเกณฑ์การรักษาโรคมะเร็งด้วยรังสีรักษาภายใน 42 วัน เพื่อให้การติดตามและประเมินผลเกิดประสิทธิภาพ การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาระยะเวลาการรอคอยการรับบริการการฉายรังสีในเขตบริการสุขภาพที่ 1 และระยะเวลาการรอคอยการรับบริการการฉายรังสีในแต่ละชนิดของโรคมะเร็ง โดยศึกษาผู้ที่มารับบริการการฉายรังสีที่โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2558 จนถึง 30 มิถุนายน 2559 ทั้งหมดจำนวน 895 คน มีระยะเวลาการรอคอยโดยเฉลี่ย 28 วัน ระยะเวลาการรอคอยเฉลี่ยที่สั้นที่สุดคือภายใน 24 ชั่วโมง และระยะเวลาการรอคอยเฉลี่ยที่นานที่สุด คือ 144 วัน จังหวัดเชียงใหม่มีผู้มารับบริการฉายรังสีมากที่สุด และมีระยะเวลาการรอคอยรังสีรักษาสั้นที่สุด คือ 25 วัน ส่วนจังหวัดลำพูนมีระยะเวลาการรอคอยรังสีรักษานานที่สุด 56 วัน ส่วนประเภทของโรคมะเร็งที่มารับบริการฉายรังสีมากที่สุด คือ มะเร็งเต้านม (Breast cancer) จำนวน 263 ราย มะเร็งปอด (Lung cancer) มีระยะเวลาการรอคอยเฉลี่ยรังสีรักษาสั้นที่สุด เฉลี่ย 14 วัน และมะเร็งศีรษะและลำคอ (Head and Neck cancer) มีระยะเวลาการรอคอยรังสีรักษานานที่สุด เฉลี่ย 38 วัน การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ระยะเวลาการรอคอยรังสีรักษาในภาพรวมเขตบริการสุขภาพที่ 1 ผ่านตามเกณฑ์ตัวชี้วัดของแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาโรคมะเร็งและเมื่อแยกรายจังหวัดโดยส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด ยกเว้นจังหวัดลำพูน

คำสำคัญ: ระยะเวลาการรอคอย เขตบริการสุขภาพที่ 1

โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง
กรมการแพทย์

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุข เล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน โดยพัฒนาศักยภาพเน้นการจัดบริการที่ครอบคลุมการส่งเสริม ป้องกัน รักษาฟื้นฟูสภาพ เข้าด้วยกันภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกัน เพื่อให้การใช้ทรัพยากรภายในเครือข่ายที่มีอย่างจำกัดเกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีเป้าหมายการดำเนินงาน 6 ประการ คือ ลดอัตราการตาย ลดอัตราป่วย ลดระยะเวลารอคอย มาตรฐานการบริการ การเข้าถึงบริการและลดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อลดความแออัดและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม โดยมีกรอบการพัฒนาระบบบริการสุขภาพในรูปแบบเครือข่ายบริการ ภายใต้หลักการ “เครือข่ายบริการที่ไร้รอยต่อ” ตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิและศูนย์ความเชี่ยวชาญระดับสูงที่เชื่อมโยงในภาพของเครือข่ายการบริการ สามารถรองรับการส่งต่อได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะเข้าถึงบริการที่ได้มาตรฐาน ทัวถึงเป็นธรรมชาติ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด¹ โรงพยาบาลมะเร็งลำปางเป็นสถานบริการระดับตติยภูมิในภาคเหนือที่ให้บริการรักษาโรคมะเร็งด้วยการฉายรังสี การให้ยาเคมีบำบัดและการผ่าตัด โดยรับส่งต่อผู้ป่วยจากโรงพยาบาลในเขตและนอกเขตพื้นที่บริการสุขภาพที่ 1 จากสถิติข้อมูลผู้มารับบริการรักษาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2551-2557 จำนวนผู้ป่วยมะเร็งทั้งหมดรายใหม่ที่มาใช้บริการรักษาโดยเฉลี่ย 1,900 รายต่อปี จังหวัดลำปาง เชียงราย แพร่และน่านมีแนวโน้มการส่งต่อผู้ป่วยมะเร็งเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการส่งต่อผู้ป่วยมะเร็งรายใหม่ที่รับการรักษาด้วยรังสีรักษานั้น ตั้งแต่ ปี 2555-2557 มีผู้มารับบริการรังสีรักษาแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ย 1,223 รายต่อปี² ทั้งนี้ตามเกณฑ์การติดตามและประเมินผลคุณภาพการรักษาโรคมะเร็งด้วยรังสีรักษาตามแผนพัฒนาระบบสุขภาพ (Service Plan) ปี 2558 ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้กำหนดเกณฑ์การรักษาโรคมะเร็งโดยรังสีรักษาภายใน 42 วัน¹ เพื่อให้การติดตามและประเมินผลเกิดประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระยะเวลารอคอยการรับบริการการฉายรังสีในเขตบริการสุขภาพที่ 1 และศึกษาระยะเวลารอคอยการรับบริการการฉายรังสีในแต่ละชนิดของโรคมะเร็ง

วิธีการ

การศึกษาครั้งนี้เป็นแบบเชิงพรรณนาโดยการศึกษาผู้ที่มารับบริการการฉายรังสีที่โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2558 จนถึง 30 มิถุนายน 2559 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล คือ ระบบโปรแกรมการส่งต่อและแบบบันทึก โดยแบบบันทึกประกอบด้วย HN จังหวัด ชนิดของมะเร็ง วันที่มีการรักษา ครั้งสุดท้ายก่อนถูกส่งตัวมารับการฉายแสงที่โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง วันที่มาฉายแสงวันแรก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ผู้ป่วยในเขตบริการสุขภาพที่ 1 ที่มารับบริการฉายรังสีที่โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง ทั้งหมดจำนวน 895 คน มีระยะเวลารอคอยโดยเฉลี่ย 28.46 วัน ระยะเวลารอคอยเฉลี่ยที่สั้นที่สุดคือภายใน 24 ชั่วโมง สำหรับผู้ป่วยที่มารับบริการมีระยะเวลารอคอยเฉลี่ยที่นานที่สุด คือ 144 วัน เมื่อแยกตามรายจังหวัดพบว่า จังหวัดเชียงรายมีผู้มารับบริการฉายรังสีมากที่สุด จำนวน 312 ราย (ร้อยละ 34.86) รองลงมา คือ จังหวัดลำปาง จำนวน 289 ราย (ร้อยละ 32.29) และจังหวัดแพร่จำนวน 95 ราย (ร้อยละ 10.61) ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีระยะเวลารอคอยรังสีรักษาสั้นที่สุด คือ จังหวัดเชียงราย จำนวน 25.18 วัน รองลงมา คือจังหวัดน่าน จำนวน 26.57 วัน และจังหวัดพะเยา จำนวน 27.04 วัน ส่วนจังหวัดที่มีระยะเวลารอคอยรังสีรักษานานที่สุดคือจังหวัดลำพูนจำนวน 56.5 วัน (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ระยะเวลารอคอยรังสีรักษาของผู้ป่วยมะเร็ง ที่มารับบริการโรงพยาบาลมะเร็งลำปางแยกตามรายจังหวัดในเขตบริการสุขภาพที่ 1

จังหวัด	จำนวน(คน)	ร้อยละ	ระยะเวลารอคอยรังสีรักษา(วัน)			
			เฉลี่ย (mean)	ต่ำสุด (min)	สูงสุด (max)	SD
ลำปาง	289	32.29	29.84	1	108	17.79201
พะเยา	55	6.15	27.03	0	124	19.72117
เชียงใหม่	78	8.72	33.74	1	104	21.86406
น่าน	64	7.15	26.57	2	102	22.64411
ลำพูน	2	0.22	56.5	40	73	23.33452
เชียงราย	312	34.86	25.78	0	144	20.43334
แพร่	95	10.61	30.29	0	111	18.48569
Total	895	100.00	28.46	0	144	19.81449

ตารางที่ 2 ระยะเวลารอคอยรังสีรักษาของผู้ป่วยมะเร็ง ที่มารับบริการโรงพยาบาลมะเร็งลำปางแยกตามประเภทของโรคมะเร็ง

ประเภทของมะเร็ง	จำนวน	ร้อยละ	ระยะเวลารอคอยรังสีรักษา(วัน)
-----------------	-------	--------	------------------------------

(ICD-10)	(คน)	เฉลี่ย(mean)	ต่ำสุด (min)	สูงสุด (max)	SD	
head and neck CA	61	6.82	38.45	4	108	20.5812
colon rectum CA	117	13.07	29.85	3	86	16.24822
other digestive	50	5.58	28.18	2	89	20.25721
lung cancer	133	14.86	14.02	0	124	16.67218
other respirator	14	1.56	33.35	2	77	21.18638
bone cancer	4	0.45	25	7	57	23.42363
skin cancer	9	1.01	28.88	2	63	19.21226
soft tissue cancer	3	0.34	34.66	31	39	4.041452
breast cancer	263	29.39	29.04	0	144	18.98357
cervix cancer	87	9.72	33.91	4	87	14.5124
female genital organ	29	3.24	32.20	1	75	17.13472
male genital organ	10	1.12	29.7	3	98	31.36187
urinary tract CA	14	1.56	28.21	5	85	22.3991
eye and brain CA	22	2.46	34.54	10	69	11.45063
endocrine tumor	2	0.22	34.5	28	41	9.192388
other Cancer	22	2.46	19.5	2	92	18.96802
Metasis	6	0.67	22.66	6	84	30.55923
hemato Cancer	34	3.80	33.47	2	98	22.87149
Insitu	12	1.34	54.5	22	104	28.11502
Other	3	0.34	11.66	5	23	9.865766
Total	895	100.00	28.46	0	144	19.81449

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ป่วยโรคมะเร็งที่มารับบริการฉายรังสีมากที่สุด คือ มะเร็งเต้านม (Breast cancer) จำนวน 263 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.39 รองลงมา คือ มะเร็งระบบทางเดินอาหาร (Other digestive) 148 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.54 และ มะเร็งปอด (Lung cancer) จำนวน 133 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.86 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มโรคที่มีระยะเวลารอคอยเฉลี่ยรังสีรักษาสั้นที่สุดคือ มะเร็งปอด (Lung cancer) เฉลี่ย 14.02 วัน รองลงมาคือ มะเร็งชนิดอื่นๆ (Other Cancers) เฉลี่ย 19.5 วัน และ มะเร็งระยะแพร่กระจาย (Metasis) เฉลี่ย 22.66 วันตามลำดับ ส่วนกลุ่มโรคที่มีระยะเวลารอคอยรังสีรักษานานที่สุดคือ มะเร็งศีรษะและลำคอ (Head and Neck cancer) เฉลี่ย 38.45 วัน รองลงมา คือ มะเร็งเนื้อเยื่ออ่อน (Soft tissue cancer) เฉลี่ย 34.66 วัน และมะเร็งตาและสมอง (eye and brain cancer) เฉลี่ย 34.54 วัน ตามลำดับ

สรุปและวิจารณ์ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าผู้ป่วยที่รับส่งต่อมารับบริการฉายรังสีเขตบริการสุขภาพที่ 1 จำนวน 895 ราย (7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ยกเว้นจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากไม่มีผู้ป่วยส่งมารับบริการ) โดยจังหวัดที่ส่งตัวผู้ป่วยมารับรังสีรักษาโรงพยาบาลมะเร็งลำปางมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่เชียงราย ลำปาง แพร่ ตามลำดับ เมื่อแยกตามรายโรคมะเร็งพบว่าผู้ป่วยโรคมะเร็งที่มารับบริการรังสีรักษามากที่สุดคือ มะเร็งเต้านม มะเร็งปอด และมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก ตามลำดับ ด้านระยะเวลาการคอยรังสีรักษาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28 วัน เมื่อแยกรายโรคพบว่าระยะเวลาการคอยเฉลี่ยรังสีรักษาสั้นที่สุดคือมะเร็งปอดเฉลี่ย 14 วัน และมะเร็งศีรษะและลำคอ มีระยะเวลาการคอยรังสีรักษานานที่สุดเฉลี่ย 38 วัน เมื่อแยกตามรายจังหวัดที่ส่งต่อผู้ป่วยรับรังสีรักษา พบว่า จังหวัดเชียงรายมีระยะเวลาการคอยรังสีรักษาเฉลี่ยที่สั้นที่สุด 25 วัน ส่วนจังหวัดลำพูนมีระยะเวลาการคอยรังสีรักษานานที่สุดเฉลี่ย 56 วัน

จากแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขาโรคมะเร็ง ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการรักษาโรคมะเร็งได้กำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัด ร้อยละ 70 ของผู้ป่วยที่มารับการรังสีรักษาภายใน 42 วัน จากข้อมูลการศึกษาครั้งนี้พบว่าระยะเวลาการคอยรังสีรักษาในภาพรวมเขตบริการสุขภาพที่ 1 ผ่านตามเกณฑ์ตัวชี้วัดของแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขาโรคมะเร็ง เมื่อแยกรายจังหวัดโดยส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด ยกเว้นจังหวัดลำพูน มีระยะเวลาการคอยเฉลี่ยเกินเกณฑ์มาตรฐาน (56 วัน) เนื่องจากมีจำนวนผู้ป่วยที่มารับบริการเพียง 2 รายและผู้ป่วยมะเร็งส่วนใหญ่จะไปรับบริการที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และประเภทของโรคมะเร็งที่มีระยะเวลาการคอยเฉลี่ยยาวนานที่สุด คือ มะเร็งศีรษะและลำคอ เนื่องจากผู้ป่วยต้องได้รับการทำฟันก่อนมารับบริการการฉายรังสี อีกทั้งมะเร็งปอดมีระยะเวลาการคอยเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากผู้ป่วยมะเร็งปอด ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 เป็นผู้ป่วยอยู่ในระยะที่ 4 มีความจำเป็นเร่งด่วน (emergency case) ที่ต้องได้รับการรักษา³

เอกสารอ้างอิง

1. สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. นิยามตัวชี้วัด Service Plan สาขาโรคมะเร็ง. กรุงเทพมหานคร: 2558.
2. งานทะเบียนมะเร็ง โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง. สถิติทะเบียนมะเร็ง โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง ปี พ.ศ. 2557. ลำปาง: 2558.

3. งานทะเบียนมะเร็ง โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง. สถิติทะเบียนมะเร็ง โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง ปี พ.ศ.
2558. ลำปาง: 2559.

โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง
กรมการแพทย์